

DOCUMENTE DIN SECOLUL AL XVIII-LEA REFERITOARE LA MOȘNENII DIN BÂSCENII DE SUS ȘI SIBICIUL DE JOS (JUD. BUZĂU)

dr. Daniela LUPU

Valoroasa colecție de documente a Muzeului Județean Buzău cuprinde, pe lângă o serie de documente emise în secolele XVI-XVII cunoscute în mare parte literaturii de specialitate¹, și cca. 70 de acte datând din secolul al XVIII-lea, majoritatea dintre ele fiind redactate în epoca domniilor fanariote (1716-1821)². Studiindu-le, am constatat că ele sunt inedite și că oferă date utile pentru istoria județului Buzău în acest interval cronologic, pentru care documentele editate sunt destul de puține³. Calitatea lor de izvor prețios de informații pentru multiple direcții de investigare ale trecutului (de la istorie socială și economică, la geografie și antropologie istorică și chiar la istoria vieții cotidiene), ne-au îndemnat să le includem într-un catalog, ce va fi publicat în curând.

Dintre acestea, am selectat pe cele care au ca subiect și emitenți pe moșnenii din Bâsceni, Bâscenii de Sus (com. Calvini) și Sibiciul de Jos (com. Pănătău), localități atestate documentar din secolul al XVII-lea, aflate până la

¹ Mariana Neguț, *Un document inedit de la Șerban Cantacuzino – 1682*, în **Mousaios**, II, Buzău, 1978, p. 34-42; Daniela Lupu, *Un hrisov inedit de la Radu Leon (1668)*, în **Mousaios**, vol. VI, Buzău, 2001, p. 171-188; Daniela Lupu, Alexandru Gaiță, *Documente inedite din zona Subcarpaților Curburii (secolele al XVI-lea-al XVII-lea)*, în **Revista Arhivelor**, anul LXXX (2003), nr. 1-2, p. 369-398; Daniela Lupu, *Pe urmele unui schit dispărut. „Schitul lui Negoiaș”(com. Merei, jud. Buzău) și prima sa menționare documentară (1682)*, în **Mousaios**, vol. VIII, 2003, p. 171-183.

² Am cercetat aceste documente în anii 1997-2004, în calitate de muzeograf în cadrul Muzeului Județean Buzău.

³ Avem în vedere faptul că documentele emise în cursul acestui secol nu au fost incluse încă în corpusul național editat de Academia Română (volumele de *Documenta Romaniae Historica* ajungând doar până în a doua jumătate a secolului al XVII-lea). Au fost însă publicate o serie de documente subscrise unei tematici anume, cum e cazul volumului *Acte judiciare din Țara Românească. 1775-1781*. Ediție întocmită de Gheorghe Cronț, Alexandru Constantinescu, Anicuța Popescu, Theodora Rădulescu, Constantin Tegăneanu, București, Ed. Academiei RSR, 1973.

mijlocul secolului al XIX-lea în componența județului Saac⁴. Cu o singură excepție, toate documentele sunt legate într-un fel sau altul de stăpânirea pământului și de diferitele dispute iscate între proprietari pentru împresurarea sau cotropirea părților lor din moșiile Bâsceni, Bâscenii de Sus (pe valea Bâscii) și Sibiciul de Jos (pe valea Buzăului).

Locuitorii acestor sate au fost din totdeauna oameni liberi, stăpâni de moșii - adică *moșneni* - denumire care a fost multă vreme echivalentă cu un titlu nobiliar: „*Până în secolul al XVIII-lea toți proprietarii de pământ se intitulau boieri. Clasa boierească cuprindea, așadar, nu numai pe dregători, pe marii proprietari și pe urmașii lor cei mai apropiați, ci și pe moșneni*”⁵. Treptat, dintr-o denumire generală pentru toți proprietarii care stăpâneau în comun o moșie, termenul *moșnean* ajunge să desemneze doar pe cei rămași în devălmășie, în timp ce marii proprietari și dregătorii (care-și separă părțile de moșie de restul obștii), vor fi numiți în chip obișnuit *boieri*⁶.

Conținutul documentelor pe care le vom prezenta în continuare confirmă importanța și ponderea proprietății devălmașe în această zonă, existența obștilor moșnenești (după *moșul întemeietor*), stăpânirea pământului pe cete de neam, precum și treptata ieșire din indiviziune. Sunt trăsături comune obștilor moșnenești din zona subcarpatică, care merită cercetate sistematic. Un exemplu în acest sens este inițiativa specialiștilor care au inițiat publicarea documentelor referitoare la obștile devălmașe din județul Buzău, începând cu moșnenii Chiojdeni⁷.

În Evul Mediu, în cadrul obștilor devălmașe o lungă perioadă atât țărani, cât și boierii își stăpâneau pământul în comun, fără ca părțile fiecăruia să fie delimitate pe teren, dar știind fiecare cota parte care îi revenea din moșia respectivă⁸. Prima formă de împărțire a pământului în cadrul obștii a fost

⁴ Județul Saac a fost desființat la 1 ianuarie 1845; partea sa estică a intrat în componența județului Buzău, partea vestică în județul Prahova (v. Ecaterina Zaharescu, *Vechiul județ al Saacului în lumină istorică și antropologică*, extras din **Buletinul Societății Regale Române de Geografie**, anul XLI (1922), București, 1923.

⁵ Constantin Giurescu, *Studii de istorie*, Antologie, îngrijire de ediție și introducere de Dinu C. Giurescu, București, 1993, p. 410.

⁶ *Ibidem*, p. 411.

⁷ *Obștile moșnenilor proprietari din Chiojdu de pe Bâsca*. Volum întocmit de Diniță Ciobotea, Mariana Ciocoiu, Marusia Cârstea, Alexandru Gaiță (Colecția de documente: *Izvoare scrise privind obștile devălmașe din județul Buzău*), Craiova, 2001.

⁸ Despre proprietatea devălmașă și dezagregarea ei v. Valeria Costăchel, *Despre problema obștilor agrare în Țara Românească și Moldova în secolul XIV-XV*, în **Studii și Cercetări de Istorie Medie**, II (1951), nr. 1, p. 91-110; Henri H. Stahl, *Contribuții la studiul satelor devălmașe românești*, București, vol. I, 1958, p. 117-140); vol. II, 1959, p. 1-102, p. 196-320; vol. III, 1965, p. 151-193; P. P. Panaitescu, *Obștea țărănească în Țara Românească și Moldova. Orânduirea feudală*, București, 1964.

împărțirea pe *bătrâni* (Moldova) sau pe *moși* (Țara Românească). *Bătrânul* sau *moșul* era numele ce se dădea unei părți din teritoriul satului care aparținuse la începuturile acestuia unui fondator real sau prezumtiv al satului- *moșul de descălicătoare*. Fiecare membru al obștei, urmaș al unui moș, știa că are dreptul la o anumită parte din moșul respectiv, parte stabilită în funcție de numărul urmașilor între care s-a împărțit aceasta în timp (pe parcursul a mai multor generații)⁹.

De exemplu, pentru a se putea rezolva un litigiu privind stăpânirea unei părți de moșie la Bâscentii de Sus se recurge în 1704 la mărturia sub jurământ și blestem a călugărului Paisie: „*Deci eu fiind slab și bătrân și temându-mă de moarte și văzând această carte cu blestem, așa am mărturisit cu sufletul meu și cu frica lui Dumnezeu pe cum am știut și am auzit din moși și de la părinți că în hotarul Bâscentilor au fost doi moși, anume Neagu și Răduță, ci Neagu au ținut o jumătate de hotar și Răduță iar o jumătate de hotaru. Și din Neagu se trage popa Tudosie și popa Vlad cu frații lor*” (doc. 1).

Delimitarea părților de moșie, cunoscută în epocă sub denumirea de *alegerea stânenilor*, o întâlnim tot mai des în documente din secolul al XVII-lea, deși se recurgea la ea și în perioadele anterioare. *Alegerea* sau *hotărnicia* (delimitarea părții din pământul comun al obștii) se făcea de obicei la vânzarea pământului sau când unii dintre membri doreau să iasă din devălmășie (doc. 2). Cererile de alegere a stânenilor de moșie devin tot mai dese în secolul al XVIII-lea și continuă în secolul următor când procesul de desfacere a obștilor se accelerează. *Hotărârea* (trasarea hotarelor) unei moși antrenează pe toți părtașii, pentru că odată măsurate părțile unuia, apar problemele de delimitare a stăpânirii proprii, de cea a vecinilor. În 1746, Vasile și Tudose se jeluiesc domnului (Constantin Mavrocordat) că vecinii lor de moșie de la Bâscentii de Sus și-au *hotărât* moșia și când au *tras-o* au intrat și în moșia lor, *împresurându-o*, deci încălcându-le hotarele. Rezoluția domnului stabilește ca ispravnicii județului să trimită o comisie care să le aleagă și lor stânenii de moșie (doc. 3).

La sfârșitul secolului al XVIII-lea, multe din obștile moșnenești din zona de deal a Buzăului doresc să iasă din indiviziune, principala cauză invocată fiind *împresurarea* (încălcarea hotarelor). Moșnenii din cele două cete de neam care stăpâneau moșia Bâscentii de Sus, cer în 1795 autorităților să li să facă *alegerea stânenilor*, pentru că de-a lungul timpului s-au *împresurat* între ei: „*Sfinția ta, părinte protopopoape Nicolae i dumneata, ceaușe Bănică din Plai*

⁹ I. Mihnea L.T. Boga, *Cum se moșteneau moșiile în Țara Românească până la sfârșitul sec. al XVI-lea. Contribuții la istoria vechiului drept românesc în Țara Românească în Cercetări istorice*, X-XII (1936), nr. 1, p. 303-336; nr. 2, p. 145-192, 13-14; 1940, nr. 1-2, p. 1-52;

despre Buzău, diaconul Ursache și cu popa Stoica vnuc ego¹⁰ și cu ceilalți cetași ai lor i vechil logofătul Necula (...) iarăși cu cetașii lor, au venit de ne-au făcut arătare cum că au moșie la Bâșceni de Sus, fiind moșneni din descălicătoare și la amândouă aceste două cete sunt doi moși din vechime precum și până acum să urmează. Dar fiindcă la fieșcare moș, adică la fieșcare ceată, s-au înmulțit neamul lor, au apărut și gâlcevuri la stăpânire și cerură amândurora părțile cu cetașii lor, ca să se împartă fieșcare ce să stăpânească” (doc. 17). Tot în 1795, moșnenii Gârbești dau în judecată pe polcovnicul Moise Săseanu și pe logofătul Nicolae Săseanu din Bâscenii de Jos, acuzându-i de *împresurare* (doc. 16).

O serie de documente jalonează etapele unui proces purtat la sfârșitul secolului al XVIII-lea între moșnenii din Bâscenii de Sus și cei din Sibiciul de Jos, pentru încălcarea sau împresurarea părților lor de moșie. Ca apărător al intereselor moșnenilor din Bâsceni de Sus îl găsim pe diaconul Ursachi, care se judecă în 1787 cu Radul sin popa Moise și popa Stoica din Sibiciu de Jos, pe care îi acuză că ar stăpâni pe nedrept partea lor de moșie din Sibiciul de Jos. Diaconul Ursache spune că acea moșie o are de la **moșul** său, popa Tudosie și că le este stăpânire veche, dovedită printr-un hrisov de la Matei Basarab din 1649-1650 (7158). Deși acel hrisov nu s-a păstrat, există altul emis în 1634, care confirmă spusele sale (prin care i se întărește lui Stan, popii Teodosie și vărului său Vănuș părți de moșie în Bâscenii de Sus și de Jos)¹¹. Pârâții afirmă că ar fi cumpărat acea parte de moșie pe la 1720-1721, dar Ursachi neagă că vânzătorii ar fi din **neamul** lui (doc. 12). Pricina nu se încheiase nici în septembrie 1793, când diaconul Ursachi cu nepoții se jeluiesc episcopului Dosithei Filitti, cerând numirea unei comisii care să cerceteze la fața locului zapisele și martorii (doc. 13). Abia în martie 1794, părțile ajung la o înțelegere: „*am căzut la învoială ca să nu ne mai cheltuim prin judecată*” și să accepte să stăpânească moșia în parte (doc. 15).

În 1799, diaconul Ursachi și frații lui de moșie au din nou probleme, pentru că o parte de moșie este revendicată de Constantin Proroc și vărul lui, popa Radu, care pretind că au drept de stăpânire asupra 110 stânjeni rămași de la moșul lor. Moșnenii din Sibiciu de Jos dau o amplă mărturie în favoarea diaconului și cetașilor săi, demonstrând că moșul lui Constantin, „*om strein de moșie*”, a intrat în posesia pământului prin căsătorie cu o femeie din neamul lui Ursachi, și că neavând copii împreună, după moartea ei, pământul s-a întors în familia acesteia. Așadar, Constantin nu este frate de moșie cu ei, deci nu poate stăpâni împreună cu ei moșia Bâscenii de Sus (doc. 18).

¹⁰ *Nepotul lui* (slav.).

¹¹ *D.R.H., B. XXIV, 242, p. 320-323.*

Tot în a doua jumătate a secolului al XVIII-lea se desfășoară un lung proces pentru cotropirea unor părți din moșia Sibiciu de Jos între preoții Ion și Ianache în calitate de reclamanți și preoții Moise și Stoica, ca pârâți.

Des menționat în documentele referitoare la acest caz este vătaful Tudor. Credem că acest Tudor este vătaful plaiului Despre Buzău, Tudor Săseanu, cunoscut până acum în calitate de ctitor al bisericii din Bâscenii de Jos (com. Calvini), construită din zid (pe locul uneia mai vechi din lemn) în anul 1775. El face parte dintr-o veche familie, a cărei istorie poate fi urmărită de la începutul secolului al XVII-lea, grație colecției de documente ce se afla în perioada interbelică în posesia lui Constantin Săseanu. Atunci, tânărul preot pasionat de istorie, cunoscutul cercetător al istoriei buzoiene de mai târziu, regretatul Horia Constantinescu a avut permisiunea să le studieze și să le prezinte sub formă de rezumat în articolele sale referitoare la biserica din Bâscenii de Jos, publicate în revista bisericească „Îngerul”¹².

Cele 40 de documente cuprindeau acte și documente referitoare la moșnenii din Bâscenii de Jos și la istoria familiei Săseanu, cel mai vechi datând din vremea lui Mihai Viteazul, mergând până la sfârșitul secolului XVIII. Din păcate ele nu au fost publicate integral și urma lor s-a pierdut.

Tudor Săseanu este fiul preotului Mihai Săseanu, protopop de Aninoasa (menționat cu acest titlu în 1741). Spre deosebire de cei doi frați ai săi, Dragomir și Mihalcea, care urmează exemplul tatălui, devenind slujitori ai bisericii (Mihalcea ajungând și el protopop), Tudor a ales cariera administrativă. Menționat cu titlul de logofăt în 1756 și 1760, este trecut cu funcția de vătaf de plai în pisania bisericii din Bâscenii de Jos terminată în 1775. Vătaful de plai era în secolul al XVIII-lea conducătorul aparatului administrativ al unui *plai*, o unitate administrativă specifică județelor de munte care aveau puncte de trecere spre Transilvania, cu rolul de a supraveghea hotarele. Atribuțiile vătafului erau în principal acelea de a controla intrarea și ieșirea mărfurilor din țară și de a încasa vama, dar și de a judeca pricinile mărunte dintre locuitorii plaiului¹³.

Documentele din colecția muzeului ni-l arată pe Tudor Săseanu în exercițiul funcțiunii, cercetând jalbele moșnenilor, audiind părțile aflate în litigiu, primind și scriind rapoarte în urma cercetării pricinilor la fața locului.

Pe 11 aprilie 1774, în urma jalbei înfățișate de popa Ion și popa Ianache din Sibiciu de Jos, Divanul poruncește ispravnicilor județului Saac să-l trimită pe vătaful Tudor să cerceteze pâra acestora împotriva popii Moise și popii

¹² Horia Constantinescu, *Biserica Sf. Nicolae din Bâscenii de Jos (Buzău)*, partea I, în **Îngerul**, an. IX (1937), nr. 6, p. 313-319; partea a II-a, nr. 7-8, p. 396-406; idem, *Vechi biserici de lemn de pe Bâsca Chiojdului*, în **Îngerul**, an. X (1938), nr. 3, p. 221-237.

¹³ *Instituții feudale din Țările Române. Dicționar*, București, 1988, p. 363, 496.

Stoica din același sat. Popa Ion și popa Ianache se plânseseră că popa Moise și popa Stan le-au împresurat părțile lor din moșia Sibiciu de Jos și rugaseră Divanul ca pricina să fie judecată de vătaful Tudor (doc. 5).

După patru zile, pe 15 aprilie, ispravnicii trimit porunca lui Tudor Săseanul să cerceteze la fața locului *“dând înscris în ce chip curge dreptatea”* (doc. 6). La începutul lunii următoare, pe 2 mai, acesta face o descriere detaliată a modului cum a decurs înfățișarea părților și prezintă concluziile la care a ajuns în urma cercetării probelor și a martorilor, într-un raport trimis episcopului Cosma. Acest raport, scris chiar de mâna sa (de altfel primul document autograf al lui Tudor cunoscut până în prezent), ne dezvăluie un scris citeț, îngrijit, corect, de om cu carte, mânuind cu eleganță condeiul și formulându-și cu ușurință ideile (doc. 7). Ultimul document în care este menționat Tudor Săseanul datează din 1784 și privește același litigiu al preoților din Sibiciu de Jos, care după zece ani de judecată se apropia de final. Preoții Moise și Stoica fuseseră găsiți vinovați de împresurarea părților de moșie ale preoților Ion și Ianache și trebuiau să le restituie banii însușiți din venitul acestora. La cererea vătafului Tudor, câțiva moșneni din Sibiciu de Jos estimează venitul pe un an a 70 stânjeni, cât reprezenta partea de moșie a popii Ion și popii Ianache. (doc. 10).

E ușor de sesizat faptul că aceste documente sunt legate între ele prin conținut, ca și prin emitenți. Sunt acte transmise din generație în generație (multe din ele sub formă de copii de epocă), prin care se demonstra dreptul de proprietate asupra pământului moștenit, fiind folosite ca probe în instanță până la sfârșitul secolului al XIX-lea.

Documentele aduc informații importante referitoare la structurile social-economice de pe aria actuală a județului Buzău în secolul al XVIII-lea. Prin conținut și formă, ele sunt acte izvorâte dintr-o situație conflictuală, de natură juridică, pentru încălcări sau împresurări de moșii: pe de o parte jalbe, mărturii și învoieli ale moșnenilor, pe de altă parte, porunci de cercetare a pricinilor sau rapoarte întocmite în urma cercetării la fața locului din partea autorităților judecătorești (Divanul Țării Românești, Episcopia Buzăului, Ispravnicia județului Saac).

Din cele 18 documente pe care le vom prezenta în continuare, opt sunt originale și 10 sunt copii de epocă, realizate în secolul al XIX-lea. Documentele au ca suport hârtia, în majoritatea cazurilor aceasta având filigran. Toate sunt scrise în limba română, cu caractere chirilice. Remarcăm faptul că, deși slavona nu mai era folosită de mult ca limbă de cultură, în actele emise de cancelaria domnească se păstrează încă anumite cuvinte și expresii slavone, pe care le-am marcat în text cu cursive. Cei care scriu actele și care reprezintă interesele obștii în instanță sau în relația cu autoritățile sunt preoți și diaconi, printre puținii știutori de carte din zonă în această vreme.

Două documente sunt validate cu sigiliile domnești aplicate în chinovar ale lui Constantin Mavrocordat (doc. 3) și Scarlat Ghica (doc. 4) și unul poartă pecetea episcopului Dosithei Filitti (doc. 14).

Rezumatele documentelor

1. **1704 (7212) aprilie 6.** Mărturia călugărului Paisie din Bâsceni cu privire la stăpânirea moșiei Bâsceni în urma poruncii episcopului Buzăului, Damaschin.
2. **1704 (7212) iunie 7.** Hotărnicie pentru moșia Bâsceni (părțile popii Vlad, popii Toma și a lui Radu) făcută de patru megieși la porunca episcopului Buzăului, Damaschin.
3. **1746 (7254) februarie 28.** Jalbă, Vasile și Tudose din satul Bâsceni către domnul Constantin Mavrocordat, pentru împresurarea părții lor de moșie de la Bâscenii de Sus (cu rezoluția domnului).
4. **1760 mai 2.** Poruncă, Scarlat Grigorie Ghica voievod către ispravnicii județului Saac, să cerceteze jalba lui Tudose și Ianache și alți moșneni din Bâsceni împotriva lui Necula diacon și Sima și alți moșneni din Fințești, care nu-i lasă să-și stăpânească moșiile de la Călineciu, Gleza și Saru.
5. **1774 aprilie 11, București.** Poruncă, de la Divan către ispravnicii ot Sud Saac, în urma jalbei către Divan a preoților Ion și Ianache de la Sibiciu împotriva preoților Moise și Stoica de la Sibiciu, că le-au împresurat moșia lor de la Sibiciul de Jos, Tudor vătaf să meargă la fața locului să cerceteze.
6. **1774 aprilie 15.** Poruncă, ispravnicul județului Saac către Tudor vătaf, în urma jalbei către Divan a preoților Ion și Ianache de la Chiojd împotriva preoților Moise și Stoica de la Sibiciu, să meargă la fața locului să cerceteze.
7. **1774 mai 2.** Raport, Tudor vătaf către Cosma episcopul Buzăului, a cercetat pricina dintre preoții Ion și Ianache din Sibiciul de Jos și preoții Moise și Stoica tot de acolo, pentru o parte de moșie de la Sibiciu de Jos și un vad de moară, Moise și Stoica n-au adus zapisele deci dreptatea este de partea lui Ion și Ianache, dar rămâne să hotărască episcopul.
8. **1780 iulie 16.** Poruncă, Scarlat paharnic către diaconul Costandin de la Fințești, să aducă la hotarnici cartea domnească a moșii popii Ianache din hotarul Fințești, că nedând-o de bună voie va fi adus cu treapăd.
9. **1783 aprilie.** Jalbă, moșnenii din Sibiciu de Jos către ispravnicii județului Saac, să numească boieri hotarnici, care să le împartă moșia, pentru că s-au împresurat între ei.
10. **1784 noiembrie 18.** Înscris pentru venitul a 70 stânjeni din moșia popii Ion și popii Ianache pe un an dat de preoții Radu și Rusin și alții din Sibiciul de Jos la cererea vătafului Tudor.

11. 1787 ianuarie 17. Poruncă, vătaful Dinu să-i dea de știre lui Radu, fiul popii Moise din Sibiceu, să se înfățișeze la judecata cu popa Iane și vărul său Ion din Sibiciu pentru o moșie, că i s-a pus soroc și nu a venit.

12. 1787 ianuarie 20. Poruncă, ispravnicul județului Saac, Ioan Știrbei, către popa Nicolae, protopopul Plaiului despre Buzău și Andrei vătaf să audieze martorii lui popa Radu și popa Stoica acuzați de diaconul Ursache și vărul său, Ion că le-au cotosit partea lor de moșie din Sibiciul de Jos, apoi să le dea înscris cu care să se prezinte la isprăvnicie.

13. 1793 septembrie 2. Jalba lui Ursache diacon cu nepoții lui din Bâsceni de Sus către episcopul Buzăului, Dosithei Filitti, cer să fie numiți boiernașii care să cerceteze la fața locului pricina ce o au cu popa Radu și popa Stoica din Sibiciu, pentru o parte de moșie de la Sibiciul de Jos (cu rezoluția episcopului de numire a comisiei).

14. 1794 martie 15. Chitanță, Tudosie diacon a împrumutat 5 taleri de la Ursache diacon.

15. 1794 martie 18. Zapis de învoială, popa Radu și fratele său, diaconul Manta, fiii popii Moise se învoiesc cu Ursachi diaconul și nepoții lui să stăpânească în parte moșia rămasă de la moșul Cătărescu, ca să nu mai cheltuiască prin judecăți.

16. 1795 martie 19. Poruncă, ispravnicul județului Saac către polcovnicul Moise Săseanul și logofătul Necula Săseanul din Bâsceni, să se înfățișeze la judecata cu moșnenii Gârbești, pentru 7 stânjani de moșie, pe care i-au împresurat, căci altfel vor fi aduși cu treapd.

17. 1795 decembrie 3. Poruncă, ispravnicul județului Saac către popa Nicolae, protopopul Plaiului despre Buzău și către ceaușul Bănică, în urma jalbei diaconului Ursachi și a popii Stoica, să meargă să aleagă stânjani de celor două cete de moșneni din moșia Bâscenii de Sus care s-au împresurat.

18. 1799 noiembrie 30. Adeverință dată de moșnenii din Sibiciul de Jos diaconului Ursachi și celorlalți frați de moșie ce se trag din moșii Cătărești, în pricina ce o au cu Costandin Proroc și fratele său popa Ion, precum să se știe că aceștia nu sunt frați de moșie cu ei.

Documente

Abrevieri:

- cern. = cerneală
- doc. = document
- f. = filă
- inv. = inventar
- nr. = număr
- orig. = original
- r. = recto

sig. = sigiliu

v. = verso

În prelucrarea documentelor am respectat normele de transcriere și editare a textelor chirilice stabilite de *D.R.H*¹⁴.

La transcrierea textelor am folosit următoarele semne:

(...) - pentru a semnala cuvintele ilizibile și lipsurile din text cauzate de ruperea filei sau decolorarea cernelii;

<...> - pentru cuvintele care lipsesc din textul original, dar care au putut fi completate prin deducție, de asemenea pentru indicarea anului de la Hristos, în cazurile în care documentul este datat doar cu veletul.

1. 1704 (7212) aprilie 6

† Adică eu, Paisie călugărul ot Bâșcenii văzând o cinstită carte a Episcopului Damaschin din Buzău scriind cu mare blestem asupra a doi oameni din Bâșcenii, bătrâni anume Călin i Paisie călugărul și alți doi preoți din Pătârlage anume, Paraschiv din Pătârlage i popa Dumitru, dintr-aceștia s-au întâmplat de au murit Călin și am rămas eu Paisie călugărul, fiind eu moșneanu de acolo și văzând acea carte cu blestem și cu mare legătură asupra noastră ca să spunem care cum a ținut de la moși și de la părinți.

Deci eu, fiind slab și bătrân și temându-mă de moarte și văzând această carte cu blestem, așa am mărturisit cu sufletul meu și cu frica lui Dumnezeu pe cum am știut și am auzit din moși și de la părinți că în hotarul Bâșcenilor au fost doi moși, anume Neagu și Răduță, ci Neagu au ținut o jumătate de hotar și Răduță iar o jumătate de hotaru.

Și din Neagu se trage popa Tudosie și popa Vlad cu frații lor. Și se sculă Neagu de-și vându partea lui jumătate, clucerului Vlaicului din Runceni.

Și Neagu au făcut fete și un fecior anume Mateiu și rămase Neagu pe cealaltă jumătate de Bâșci ce rămase nevândută, cu feciorul lui Mateiu și cu fetele lui. Ce se sculă Neagu de împărți moșia și dădu lui Mateiu, feciorului său, moșia jumătate și dădu tuturor fetelor moșia iar jumătate. Și ținu singur Mateiu, feciorul lui Neagu moșia jumătate și toate fetele altă jumătate.

Și aceste 6 fete ale lui Neagu, care-le au fost surori lui Mateiu, au ținut dintr-această jumătate de hotaru, a patra parte, că fetele n-au nici o treabă în cealaltă jumătate de moșie, carele o vândut tatăl lor Neagu, clucerului Vlaicului.

Că au răscumpărat Matei feciorul lui Neagu și Dragomir și Stan iar fetele n-au răscumpărat. Și muri Neagu și rămase Mateiu feciorul lui. Deci veni clucerul Vlaicul din Runceni de întrebă cine rămase din Neagu să-și

¹⁴ *Documenta Romaniae Historica. B.*, București, 1966, pp. V-XVII (*Introducere*).

răscumpere moșia carele mi-au vândut mie Neagu tatăl lui Matei jumătate de moșie, precum scrie mai sus. Ci se sculă Mateiu și Dragomir ce o răscumpără jumătate și Stan singur jumătate. Și se sculă Dragomir de-și vându partea lui Mateiu, carele au fost cumpărat împreună cu el. Iar partea lui Mateiu, carele au fost cumpărat împreună cu el. Iar partea lui Stan care o răscumpără de la clucerul Vlaicul, că Stan au răscumpărat singur o parte adică o jumătate și Matei și Dragomir altă jumătate. Ci partea de la Stan au răscumpărat popa Tudosie singur jumătate și popa Vlad singur au răscumpărat altă jumătate.

Ci eu, Paisie călugărul ot Bâșceni așa știu și așa mărturisesc cu sufletul meu și la această scrisoare și mărturisirea s-au întâmplat și alți oameni buni care vor iscăli mai jos. Și am iscălit și eu cu mâna mea ca să se crează.

† Eu, Paisie monah

† Eu, popa Radu

aprilie deni 6, 7212 <1704>

Copie, hârtie filigran, 2 f (33 x 22), r, cern. neagră, restaurat. Donație Florin Ene (Buzău), 1980. Inv. 18724.

2. 1704 (7212) iunie 7

† Noi 4 megieși, anume popa Arsinie ot <Pătâr>lage i popa Dumitru ot tam i Călin ot Bâșceni i Paisie călugărul ot tam, care am fost luați de popa Vlad ot Bâșceni i popa Toma nepotu-său și cu alți frați ai lor de moșie, cu o cinstită carte a părintelui Episcopului ot Buzău chir Damaschin, ca să cătăm și să sformim moșia și să le-o facem stânjenii, care au fost a lor moșie bună și dreaptă, de la moși de la strămoși care le iaste descălecător.

Deci acești megieși, carele scrie mai sus, am fost acolo la moșie de am sfortit moșia din cap până în cap, din curmeziș pentru loc și i-am găsit stânjeni 1400 și să lase partea moșiei lor stânjeni 700 și altor moși, stânjeni 700. Deci dintr-acești stânjeni s-a ales partea Radului Bâșceanu (...), popii lui Vlad și al popii <Toma>.

Iar acești 4 megiași care scrie mai sus, noi așa am adeverit și am ales cu dreptatea noastră și cu frica lui Dumnezeu și le-am dat această scrisoare între dânșii, la mâna lor, ca să se știe care ce ține și care unde va merge (...). <Și> am iscălit. Iunie, deni 7, 7212 <1704>.

† Eu, Radul sin Călinul ot Bâșceni

† Eu, popa Arsenie ot Pătârlage

† Eu, Dumitru ot tam

† Eu, Paisie monah ot Bâșceni

Văzută la <hotărnicie> 187.. mai 14 (...) inginer hotarnicu.

Orig., hârtie, 1f (29 x 21), r, cern. neagră, restaurare empirică. Donație Florin Ene (Buzău), 1980. Inv. 18725.

3. 1746 (7254) februarie 28

Prea luminate Doamne să fii măria-ta sănătos.

Jăluim Doamne milei și bunătății mării tale pentru un Dumitru i Petcu i Stan din sat Frăsinetul ot sud Saac, pentru că aveam o moșie hotărâtă de la moși, de la strămoși la Bâşcenii de Sus și au și aceștia alături cu noi moșie și s-au sculat de și-au hotărât moșia. Și când au tras moșia lor au intrat și în moșia noastră de ne-au împresurat 700 de stânjeni de moșie. Ce ne rugăm Doamne milii tale și bunătății mării-tale, ca să aibă dreptate de la luminatul Divanul mării-tale și ce va fi mila mării-tale.

Robii mării-tale, Vasile și Tudose din sat Bâşceni ot Sud Saac

v. f. 1:

Io Costandin Alexandru voievod *gospod zemli Vlahscoe*¹⁵.

Dumnealui ispravnic al județului, după cum au găsit dumnealor boiarii judecători cu cale, așa să urmeze. *Tolico pisah gospodstva mi*¹⁶. Februarie 28, 7254 <1746>.

Procit vel logofăt.

După jalba ce au dat-o Vasile i Tudose la măria sa vodă printr-acest răvaș, zicând cum că le-ar fi împresurat moșia moşnenii de acolo, am socotit să meargă la Dumnealui Ioniță Ruset biv vel stolnic, ispravnic ot Sud Saac, să aducă pe acești oameni de care să jăluiesc, puind față amândouă părțile, prin scrisori și prin oameni bătrâni împrejur, ca să le ia seama cu amăruntul și cu bună dreptate și ori la ce parte va cunoaște a fi cu cale și cu dreptate, să le aleagă partea lor de moșie, dând și carte de judecată la mâna cui să va cădea. Iar care parte nu se va odihni pe judecata ispravnicilor, Dumnealor să le puie soroc cu zi hotărâtă, ca să vie amândouă părțile aicea la Divan. Aceasta scriem.

(...) ¹⁷ Februarie 28, 7254 <1746>.

Orig., hârtie filigran, 1 f (33 x 23), r-v, cern. neagră, chinovar, sig. domnesc imprimat, chinovar (Constantin Mavrocordat). Donație Florin Ene (Buzău), 1980. Inv. 18726.

¹⁵ *Domnul Țării Românești.*

¹⁶ *Astfel scris-a domnia mea.*

¹⁷ Semnătură ilizibilă.

4. 1760 mai 2

*Milostiiu bojiu*¹⁸ Io Scarlat Grigorie Ghica *voievod i gospod pisah gospodstva mi*¹⁹ dumnealor ispravnicii ot Sud Saac,

Vă facem în știre că la domnia mea au dat jalbă Tudose și Ianache dimpreună și cu cealalți moșneni ai lor de la Bâșceni de aicea dintr-acele județu, pentru Necula diacon și Sima și alți moșneni de la Fînțești²⁰ tot de acolo, cum că având și numiții jăluitoari moșie ce să cheamă Călinec<i>u i Gleza i Saru, de la o vreme încoace nu i-ar fi îngăduitu ca să-și stăpânească acele moșii, ce s-ar puindu și în silă le-ar fi dijmuidu moșiile, după cum și din răvașul de jalbă ce au dat mai pe larg, vei înțelege pricina.

Ci dar dumneavoastră să trimiteți să aducă pe acei moșneni de care se jăluiește și puindu-i față, să le iei seama și în ce chip veți găsi cu cale să dați în scris, așezându-i și odihnindu-i prin cartea dumneavoastră de judecată, ca să nu mai vie cu jalbă, iar când o parte nu să vor odihni pe judecata dumneavoastră de acolo, cu soroc să-i trimeteți și la Divan.

Tolico pisah gospodstva mi 1760 mai 2.

Io Scarlat Ghica voievoda

Piset vel logofet.

v. f. 1:

Am mersu cu Necolai de loc ot Fînțești la igumenul Pradului²¹ de am cercetat pentru moșia ce <se cheamă> Gleza și o am găsit vândută (...) i Vănuș și Crâste și eu văzând (...) i-am dat cartea la mâna <lui> Neculai ca să nu mai aibă gâlceavă de către mine și de către feciorii mei și de către tot neamul nostru el și nepoții lui de acum înainte. Că hristovul noi <nu> i-am dat, pentru că mai am pe alte moșii la munte la Bâșceni și iar pe alte moșii și aci nu i-am dat hristov ci numai carte. I-am dat eu, Tudosie, nepotul popii Theodosie. Ne-am pus iscălitura ca să crează. 17<60>²².

Orig., hârtie, 1 f (32 x 21), r-v, cern. neagră, sig. domnesc, imprimat, chinovar (Scarlat Ghica). Donație Florin Ene (Buzău), 1980. Inv. 18727.

5. 1774 aprilie 11, București

De la Divanul Prințipatului Țării Rumânești, la dumnealor ispravnici ot Sud Saac,

¹⁸ *Din mila lui Dumnezeu.*

¹⁹ *Voievod și Domn, scris-am domnia mea.*

²⁰ Fînțești sat, com. Năeni (jud. Buzău).

²¹ Corect, Bradului. Este vorba de mănăstirea Bradu.

²² Urmează două rânduri în limba greacă.

La Divan au dat jalbă popa Ion și popa Ianache de la Sibiceu ot Sud Saac asupra popii lui Moise și al popii Stoicăi de la Sibiciu cum că sunt 19 ani de când le împresoară o moșie a lor ce să numește Sibiceu de Jos și venitul după dânsa, (...) părțile în care Sfinția sa părintele episcopul Buzăului, după dreptatea ce au avut, le-au dat ca să-și stăpânească moșia dând la mâna lor și cartea sfinții sale de judecată. Și acei preoți tot nu se supun a lăsa moșia jăluitoilor să-și stăpânească și să ia venitul după dânsa.

Și de la Divan au cerut pe Tudor vâtaf să meargă acolo în fața locului, unde față, față și cu preoții de care se jăluiesc și să facă cu de amăruntul cercetare în câtă vreme s-au împresurat moșia jăluitoilor de acei preoți, ce venit și cât s-au agonisit și au luat. Și pe cât se va dovedi adevărul, să se dea înscris supt iscălitura lui. Care cercetare, întărindu-l și cu iscălitura dumnevoastră, să faceți și căzuta împlinire a dreptății și după cuprinderea cărții de judecată a părintelui episcopului ce o are jăluitoilor la mână, să nu îngăduiți pe acei preoți a să mai întinde cu stăpânirea sau cu luarea de venit după moșie. Dar împotriva de vor ei a răspunde, vor veni la Divan de-și vor căuta cu judecată. 1774 aprilie 11, București.
vel vistier Scarlat Ghica

Copie, hârtie filigran, 1 f (35 x 23), r, cern. neagră. Donație Florin Ene (Buzău), 1980. Inv. 18731.

6. 1774 aprilie 15

Dumitale vâtafe Tudore,

După jalba ce au dat-o la Divan popa Ion i popa Ianache din Chiojd²³ asupra popii lui Moisi i asupra popii Stoicăi de la Sibiceu pentru pricina unei moșii, în care poruncă ni să poruncește ca să orânduim ca să faci alegere cu amăruntul.

Iată, din porunca Divanului îți scriem să cauți să mergi acolo în fața locului și amândouă părțile fiind de față, să faci alegere cu bună cercetare, dând înscris în ce chip curge dreptatea. Aprilie 15 1774.

(...)²⁴ is<pravnic>

Copie, hârtie, 1 f (21 x 11 cm), r, cern. neagră. Donație Florin Ene (Buzău), 1980. Inv. 18736.

²³ În documentul anterior, ca și în cele ce vor urma, se spune că popa Ion și popa Ianache sunt din Sibiciu de Jos.

²⁴ Semnătură indescifabilă.

7. 1774 mai 2

Prea nalt, prea sfin(țite) părinte cu prea plecată metanie, sărut prea nalta, blagoslovitoarea dreapta prea sfin(țită),

Cu prea plecată scrisoare înștiințez pe prea sfin(ția ta), pentru popa Ion i popa Ianache ot Sibiceu de Jos, ce-au avut judecată înaintea prea sfin(ției tale) cu popa Moise i cu popa Stoica ot tam, pentru o parte de moșie tot de acolo și pentru un vadu de moară.

După porunca prea sfin(ției tale), am trimis la numiții preoți, popa Moise i popa Stoica, să vie să stea față și să-și aducă zăpășile ce vor fi având să le cercetăm pricina, după cum îmi poruncești prea sfin(ția ta). Și viind toți de față înaintea mea, popa Moise i popa Stoica au zis că nu le sunt zăpășile la îndemână și și-au pus soroc al doilea, ca să vie cu toate zăpășile ce vor fi având. Și au venit și la sorocul al doilea și iar nu au adus zăpășile și iarăși au pus al treilea soroc să vie cu zăpășile și la soroc al treilea nici ei nu au venit, necum să aducă zăpășile. Care să cunoaște lucru că rău și fără cale stau împotriva popii lui Ion i popii lui Ianache de nu-i lasă în pace să-și stăpânească moșia. I popa Ion i popa Ianache au dreptate să-și stăpânească acea parte de moșie, după cum ai hotărât prea sfin(ția ta).

Iar pentru vadul de moară, am mersu eu în fața locului și am cercetat fiind și alți moșneni și iaste acel vadu dreptu casa popii lui Ion, ce o are acolo făcută de 14 ani și pomet și în funia loru, după cum iaste funită acea siliște a satului. Și i se cade popii lui Ion i popii lui Ianache să-și stăpânească acel vad, fiind în funia moșiei loru. Iar dreapta hotărâre rămâne la prea sfinția ta și blagoslovenia prea sfin(ției tale) să fie cu noi. Mai d(e)n(i) 2 1774.

Plecat prea sfin(ției tale), T(udor) vâtaf .

Adresa: Întru prea nalta mâna prea sfin(ției sale) părintelui episcop Buz(ău), cu prea plecată metanie să se dea.

Orig., hârtie filigran, 2 f (23 x 16), r-v, cern. neagră. Donație Florin Ene (Buzău), 1980. Inv. 18732.

8. 1780 iulie 16

Ție Costandine de la Hințești²⁵,

P(ă)r(intele) popa Ianache ni s-a jăluit că i-ai fi luat o carte domnească a moșii lui, ce o are în hotariul Hințești. Și acum, fiindcă este să-i facă hotărnicia aceii moșii, îi este trebuincioasă acea carte, pentru care iată îți scriem să cauți să-i dai cartea, fiind a lui, ca să se vază de hotarnici, să nu i să împresoare

²⁵ De fapt, Fințești, sat în comuna Năeni (jud. Buzău). Scriitorul actului a folosit slova X - h în loc de Φ - f.

partea de moșie. Că nedând-o cu voie, vei fi adus aici cu treapd și făr de voie vei da-o aceasta.

Scarlat paharnic. 1780 iulie 16.

Copie, hârtie filigran, 1 f (19 x 12 cm), r, cern. neagră. Donație Florin Ene (Buzău), 1980. Inv. 18733.

9. 1783 aprilie

Noi moșnenii din Sibiceu de Jos, care mai jos ne vom iscăli, jăluim domniilor voastre cinstiți boieri ispravnici, pentru că suntem foarte împresurați unii de către alții cu locurile arătoare i cu fânețele. Că unii dintre moșneni au stânjeni mai puțini și stăpânire de locuri arătoare, de livezi, de fân au multă, iar unii din noi avem stânjeni mai câte mulți și ne împresurăm de unii și cu aceia că sunt mulți dintr-un neam și ni se împresoară livezile și locurile arătoare de dânșii.

Pentru aceasta ne rugăm domniilor voastre ca să fie porunca domniilor voastre asupra acelor boiernași de aicea din partea locului, anume dumnealui boierul Andrei, părintelui protopopului Nicolai i părintelui popa Dumitru și Dragului ot Sibiceu de Sus, ca acești mai sus ziși boiernași să aibă a ne cerceta scrisorile ale fiește căruia și după stânjării ce ni se vor alege după împărțeala satului să ni se măsoare locurile arătoare, pogoanele și livezile de fân, să măsoare fâlcile după stânjării. Însă și sileștile satului să ni se măsoare pă unde să vor afla și după moșie să se împarță. Ci de aceasta ne rugăm domniilor voastre. Aprilie, 1783.

Eu, Horia pârcălab

Eu, Costandin Proroc

Eu, Neagu Colac

Eu, Parașchiva Băicuș

Eu, Neaga Andronicioaia

Eu, Preda sin Stoica

Eu, Lupea sin Stroe

Eu, Ilie ot Mușcel

Eu, Oancea Matragoi

Eu, Lupu Roșca

Eu, Ion Teodosie

Copie, hârtie, 1 f (25 x 17 cm), r, cern. neagră. Donație Florin Ene (Buzău), 1980. Inv. 18735.

10. 1784 noiembrie 18

Din porunca dumitale vătafe Tudor, ce ne-o aduse popa Ion i popa Ianache²⁶, ca să cercetăm pentru venitul unei părți de moșie a lor, ce vine venitul pe un moș pe un an. Noi după cum <am> vândut venitul la negoțatorie, moșul lor iaste de stânjeni 7-zeci și venitul acestor stânjeni vine pe an câte taleri 5, adică cinci, afară de alte măruntaie.

Aceasta facem știre dumitale. Noiembrie deni 18, 1784.

Eu, popa Radul ot Sibiceu de Jos adeverez

Eu, popa Rusin ot tam adeverez

Eu, Stoica Androne Vânzol ot Sibiceu de Jos adeverez

Eu, Andronic sin Andronic adeverez

Eu, Călin Begul ot tam adeverez

Copie, hârtie filigran, 2 f (21 x 16 cm), r, cern. neagră. Donație Florin Ene (Buzău), 1980. Inv. 18734.

11. 1787 ianuarie 17

Dum<itale> vătafe Dinule <s>pun sănătate,

Preotul popa Iane cu vără-său, Ion din Sibiceu în trecutele zile au jăluit aici la noi pentru popa Radul, fecior popii lui Moise tot de acolo, că au judecată cu el pentru o moșie, căruia i s-a făcut soroc de către noi să vie să stea de față cu ei și n-au vrut să se supuie a veni.

Pentru aceia scriem dumitale să-i faci lui știre a veni la judecată, că șed oamenii aicea de atâtea zile vreme, dar că dum<nealor> așteaptă. Și apoi după dreptate, când va rămânea de judecată, le-or plăti toată cheltuiala și fii sănătos. [17]87 ghenarie 17.

Copie, hârtie filigran, 1 f (23 x 11), r, cern. neagră. Donație Florin Ene (Buzău), 1980. Inv. 18737.

12. 1787 ianuarie 20

Sfinția ta părinte protopoape Nicolae din plai Buzeului și dumitale vătafe Andrei,

După sănătate, vă înștiințăm că înaintea noastră avu judecată diaconul Ursache și vără-său Ion cu popa Radul sin popa Moise și cu popa Stoica pentru o parte de moșie, stânjeni 109 din Sibiceu de Jos, dintr-un moș ce se cheamă Cătărescul, jeluind diaconul Ursache că-i are de la moșul lui, popa Tudosie și i-au stăpânit până la o vreme, arătându-ne și un hrisov al lui Matei voievod

²⁶ De-a lungul foii, pe marginea stângă, însemnare (tot cu caractere chirilice): „*Ce au pricină cu popa Moise i popa Stoica*”.

Basarab pentru această moșie, vă leat 7158 iar de la o vreme încoace i-au fi cuprinsu popa Radu i popa Stoica din stăpânire, cu silnicie.

Împotrivă, popa Radul și popa Stoica ziseră că acești stânjeni îi au cumpărați și cu semnătura numitului diacon Ursache, arătându-ne și un zăpis cu care zicea că i-au cumpărat în vă leat 7229²⁷, în care zăpis scrie că un Preda cu feciorii lui Radul și Danciul, că ar fi vândut la popa Neagul sin popa Mălinca și cu acest zăpis ziseră că se țin de stăpânire.

Diaconul Ursache arată că acești vânzători nu sunt din moșul lui, popa Teodosie, ce sunt din alt neam și moșia să-și caute la neamul vânzătorilor. Numiții preoții popa Radul i popa Stoica ziseră că în fața locului au mărturii vrednice de credință care vor dovedi, prin jurământ că Preda vânzătorul, cu feciorii lui Radul și Danciul sunt din neam din moșul diaconului Ursache, adică din popa Teodosie.

La care de aici neputându-se iħbrăni pricina, după a lor cerere i-am orânduit pe dumnealor că acolo în fața locului să aducă numitul popa Radul i popa Stoica acele mărturii ce zic că-i au și prin blestem, cu sufletele lor de vor putea dovedi că numiții vânzători sunt din neamul popii lui Teodosie, moșul diaconului Ursache și ai lui Ion, veți da adeverință dumnealor în scris, supt iscălitură, cu care viind aice le voi iħbrăni judecata și fiți sănătoși. Leat <17>87, ghenar 20.

Ioan Știrbei ispravnic

Orig., hârtie filigran, 1 f (32 x 22), r, cern. neagră. Donație Florin Ene (Buzău), 1980. Inv. 18738.

13. 1793 septembrie 2.

Jăluim preasfinte pentru popa Radul <i> popa Stoica de la Sibiceu sud Saac, că avem o parte de moșie la Sibiceu de Jos cu hrisov și fără nici o dreptate ne-au cuprins-o cu un zăpis, zicând că au cumpărat de la neamul nostru, care zăpis s-au cercetat și prin alte judecăți și nu s-au dovedit nicidecum ca să fii cumpărat numiții de la neamul nostru.

Și mai la urmă am avut judecată și înaintea dumnealui Ioniță Știrbei, fiind ispravnic acestui județ și mai arătând numiții iarăși acest zăpis, au început a zice cum că au mărturii oameni de credință din numitul sat Sibiceu cum că acea parte de moșie o au cumpărat de la neamul nostru. Și ni s-au făcut cartea dumnealui la doi boiernași, ca să cerceteze în fața locului și neavând numiții nici o mărturie n-au adus.

Și în anii trecuți, mai jăluind noi prea sfințitului, am fost orânduți la dumnealui armaș Ștefanache și la dumnealui vătaf Dumitrache și cercetând dumnealor pricina, numiții au dosit acel zapis <de> mai sus.

Ci ne rugăm prea sfințite să te milostivești ca să fie porunca prea sfinții tale la acei numiți boiernași, dumnealui Dumitrache vătaf de plai și la proi(n) popa Nicolae de la această plasă și pe proin prot<popul> Crăciun ca să strige ca de iznoavă să ne cerceteze pricina și cu mare strânsoare să apuce pă numiții, ca să scoată acel zapis ce-l dosesc și după urma cărții numitului boier ce arătăm mai sus și după alte cărți ce avem la mâinile noastre, să ni se urmeze cercetarea ca să ne aflăm dreptatea și cum te vei milostivi prea sfinția ta.

Prea plecați prea sfinții tale, Ursachi diacon cu nepoții lui de la Bâșcenii de Sus, sud Saac.

v. f. 1:

După porunca mea dreaptă, cu care pohtim pă dumnealui arhon armaș Ștefanache Macovei dimpreună și cu dumnealui vătaf Dimitrache și cu proist<osul> plășii Nicolae și cu proist<osul> protopop Crăciun ca să aduceți pe acești pârâți și înfățișându-i cu jăluitorii, să le cerceteze pricina de iznoavă, făcând pe acei pârâți ca să scoată acel zapis ce mai înainte l-ar fi arătat precum că au den neamul diaconului de cumpărătoare, cât și pe mărturiile lor.

Și putându-i odihni bine, iar de nu, cu alegere lămurită prin vrednice mărturii, să-i trimitе-ți la noi pe amândouă părțile acestea. <17>93, septembrie 2.

Orig., hârtie filigran, 2 f (21x16), r-v, cern. albastră, sig. imprimat, chinovar (al episcopului Dositheii Filitti). Donație Florin Ene (Buzău), 1980. Inv. 18739.

14. 1794 martie 15.

(...) i ne-au dat moș diacon Ursache 5 taleri adică cinci. Eu, Tudosie diacon am luat acești bani în mână, martie deni 15 1794.

v.:

Foiță de h<e>arele morii, cum <arată> în jos, anume herul hăl(...) de șase ocă și funătăi și (...) zece de dr<a>muri, niturile²⁸ și funătăi²⁹. Și cercurile cu părți și un bold și tigiaia seu găsit oca șase și o litră. Eu, Tudosie diacon.

Orig., hârtie, 1 f (12 x 10), r-v, cern. neagră, deteriorat. Donație Florin Ene (Buzău), 1980. Inv. 18768.

²⁸ Cuvânt tăiat deasupra cu o linie.

²⁹ Cuvânt tăiat deasupra cu o linie.

15. 1794 martie 18

· Adică eu, popa Radu dinpreună cu frate-miu, diacon Manta sin popa Moise încredințăm cu acest zapis al nostru la mâna dumisale Ursachi diaconu ot sud Saac, la mâna nepoților dumisale, precum să se știe că având pricină pentru stânjeni 110, ce să adeverează prin hrisov de la moșul Cătărescu, partea popii Theodosie, fusese luată spre descomperere³⁰ pă dumnealui Ștefan Macovei și pă dumnealui popa Dumitrache.

Dar nefiind odihniți, am dat jalbă Mării sale lui vodă și viind iarăși înaintea dumnalor boierilor, am căzut la învoială ca să nu ne mai cheltuim prin judecată, care învoială ne-au fost într-același chip, ca din stânjieni cei mai sus se arată că sunt din neam molitva sa, stânjeni cincizeci și noi, stânjeni cincizeci și zece, precum adeverează și prin zapisul ce ni l-au dat la mână.

La care învoială au fost și alții oameni față, care să vor iscăli mai jos ca numiți martori și prin încredințarea mai jos, să fie de mai mare credință. 1794, martie 18.

Popa Radul sin popa Moisi adeverez

Manta diacon brat ego adeverez

Costandin sin Radu Lipian martor

Stoica Râpean martor

Toader Râpean pârcălab martor

Radu sin Coman i Tega martor

Stoica sin Gheran martor

Plai dinspre Buzeu. Acest zapis de învoială făcându-se înaintea noastră, cu primirea amândurora părților am adevérit cu iscălitură pentru încredințarea aceasta. 1794 martie 18.

Orig., hârtie filigran, 2 f (20 x 15), r-v, cern. neagră. Donație Florin Ene (Buzău), 1980. Inv. 18740.

16. 1795 martie 19

Polcovnice Moise Săsene i logofete Necule Săsene ot Bâsceni,

Fiind că aveți pricină de judecată cu (...) Gârbești, moșnenii cu cetașii lor pentru șapte stânjeni de moșie ce i-ați împresurat, pentru care au dat jalbă mării sale lui vodă și ni să poruncește ca să cercetăm pricina aceasta. Iată vă scriem prin cinstit răvașul nostru, după sărbătorile Paștelui, numaidecât să vă sculați să veniți ca să stați față la judecată, căci de nu veți urma a veni, veți fi aduși cu treapd și fără de voia voastră aciea. <17>95 martie 19.

³⁰ Așa în original (cu sensul de descoperire, cercetare).

Copie, hârtie filigran, 1 f (16 x 11), r, cern. neagră. Donație Florin Ene (Buzău), 1980. Inv. 18741.

17. 1795 decembrie 3

După căzuta <metanie>și după cercetarea sănătății,

Sfinția ta, părinte protopopoaie Nicolae i dumneata, ceaușe Bănică din Plai despre Buzău, diaconul Ursache și cu popa Stoica *vmuc ego*³¹ și cu ceilalți cetași ai lor i vechil logofătul Necula (...) iarăși cu cetașii lor, au venit de ne-au făcut arătare cum că au moșie la Bâșceni de Sus, fiind moșneni din descălicătoare și la amândouă aceste două cete sunt doi moși din vechime precum și până acum să urmează. Dar fiindcă la fieșcare moș, adică la fieșcare ceată, s-au înmulțit neamul lor, au apărut și gâlcevuri la stăpânire și cerură amândurora părțile cu cetașii lor, ca să se împartă fieșcare ce să stăpânească.

Deci, fiind că sunteți ceruți și primiți dinspre amândouă părțile, iată și noi vă scriem ca din a lor cerere să mergeți în fața locului și prin cercetarea ce veți face, după zapisuri și scrisori ce vor fi având și o parte și cealaltă întâi să deosebiți acei doi moși la fieșcare parte, precum s-au stăpânit din vechime și până acum, și apoi deosebind pe fieșcare ceată cu moșul lor, să urmeze cu deosebire a împărți moșiile acelea pe cetașii ce vor fi la același moș, dând fiecăruia stânjenii ce să vor cuveni din dreptate. Care această împărțeală după deosebirea moșiilor, să se urmeze de amândouă părțile cu deosebire, ca să le lămurim pricinile dintregul.

Însă aceasta să urmați dumn<eavoastră> fără de hotar și voi vegheați și de să vor mai <împresura > în părțile cele <ce> să vor face, să le dați și cărți de alegere fieșcăruia, iar de nu <se vor odihni>, cu cercetarea ce veți face în scris să-i trimiteți la noi, ca să li să facă îndreptare și ihbrânire și lor. <17>95, decembrie 3.

Copie, hârtie filigran, 2 f (31 x 11), r-v, cern. neagră. Inv. 18742.

18. 1799 noiembrie 30

Noi moșnenii din satul Sibiceului de Jos care mai jos ne vom iscăli, dat-am adevărta noastră la mâna diaconului Ursache i a celorlalți frați de moșie ce să trag din moșii Cătărești, că având mare gâlceavă și neodihă cu un Costandin Proroc³² și cu frate-său, popa Ion pentru moșie, zicând că este frate de moșie cu numiții.

³¹ *Nepotul lui.*

³² Constantin Proroc semnează în aprilie 1783, printre alți moșneni din Sibiciu de Jos, cererea de numire a boiernașilor care să le împartă moșia (doc. 9).

Deci, noi așa știm de la moșii noștri și de la părinți, că nu au parte cu numiții, că moșul lor, ce l-au chemat Stan Scurtu au fostu om strein de moșie și însurându-se pe al doilea, au luat o fâmee moșneancă ce o au chemat Dobra și porăclia Bria, cumnată popii lui Theodosie. Și așa au rupt de la părinții noștri, că nu au făcut acea fâmee nici un copil cu acel Stan Scurtu, numai au avut un fecior cu soția lui cea dintâi și dintr-acela să trage acest Costandin Proroc și cu frații lui, anume popa Ion și ceilalți, văzând și o adeverință a lui Serafim călugărul ce au trăit o sută și douăzeci de ani, de mărturisește în adeverința sa că nu au făcut acea femee cu acel Stan Scurtu nici un copil.

Deci rămânând văduvă de soția³³ cea dintâi, ce au fost frate cu popa Theodosie, au rămas un hrisov și cu alte zapise la mâna ei, deci luând-o de-al doilea acel numit Stan și murind femeia, au rămas toate scrisorile acelea la mâna acestui Stan și el neavând nici o treabă cu ele, le-au pitit până au perit acel rând de oameni.

Și viind vreme de s-au vândut moșia dintr-acest hotar la Sfânta Episcopie ot sud Buzău, au venit prea sfinția sa părintele episcop Metodie cu hotar<nici> ca să și-o aleagă de o parte de noi, am căzut cu rugăciune și cu metanie la prea sfinția sa de ne-au slobozit cu bani de acest Costandin Proroc și cu frații lui trăind (...) au scos cărțile la hotar căci nu au dat bani, ce numai au umblat cu (...) și rugi printre moșneni, cu făgăduiele pă la cârciume, făgăduindu-le și stânjeni de moșie ca să desfacă adeverința că <nu> sunt moșneni.

Și deci noi aceste și mărturisim înaintea lui Dumnezeu și înaintea judecății că am auzit de la părinții noștri.

Noi moșnenii Sibiceului de Jos, noembrie 30, 1799.

Eu, Neagu Colac Brătulescu adeverez

Eu, popa Ghinea *sin ego*

Eu, popa Gheorghe *sin popa Stoica Cătărescu*

Eu, Vasile Botea Brătulescu

Eu,, Crăciun Mătigoci

Eu Dragomir *sin Oancea Brătulescu*

Eu, popa Zărca Brătulescu

Eu, Ion Paraschiv

Eu, Striță

Eu, Ion *sin Lupa*

Eu, Radu

Eu, Harsu pârcălab

Copie, hârtie, 2 f (21 x 16), r-v, cern. neagră. Donație Florin Ene (Buzău), 1980. Inv. 18729.

³³ Adică soțul.

Résumé

L' article présente 18 documents historiques de la collection du Musée Départemental de Buzău écrits en XVIIIe siècle, concernant les propriétés foncières des paysans libres des villages Haut Bâsceni et Bas Sibiciu dans le département Buzău (qui au Moyen Age ils avaient faite partie de l' ancien département Saac).

La plupart sont des documents relatifs à la délimitation de la terre entre les propriétaires, destinés à être présentés à tribunal d' instance: des preuves, des témoignages, des pétitions, des rapports, des commandes etc.

Les documents sont écrit en roumain, avec de caractères cyrilliques.